

DOSKONALE (137) *av*

doskonale (112), **doskonało** (2), doskonale *a.* doskonało (23); doskonale : doskonało *Mącz* (8 : 1; - : 358d) *GostGospSieb* (1 : 1; - : +4v).

Pierwsze o oraz a jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie); -ko- (24), -kó- (1); -ko- : -kó- BiałKat (2 : 1); -e (23), -é (2); -e :-é BiałKat (2 : 1), SarnStat (4 : 1).

comp i sup (22 + 1) (nå)doskonaléj; -éj (1) MurzNT, -(e)j (22).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *W sposób jak najlepszy, doskonały, bez błędu i uchybienia, bardzo dobrze, znakomicie, wysmienicie, wzorowo, w najwyższym stopniu, tak jak trzeba; plene et cumulate Mącz; ad amussim Calep; perfecte, perfectissime Cn (90) : RejKup z6; LubPs T5v; KrowObr 152v; y mury iego iefli będą dofkonále wywiedzione [et huius muri erecti fuerint]/ przyfthępu nie będziefz miał do Celefryey y Fenicyey. Leop 3.Esdr 2/24; LeszczRzecz A2v; BibRadz I *5; [ludzie na wyspie Ameryka] w wodzie dofkonále pływáią iáko ine dżiwy BielKron 461v; Plene et cumulate perfectum, Ze wńzech ftrón doskonale Mącz 304c; iáko oni wieldzy Hetmáni ftrzy/ mało mieli ná tym/ iż vmieli Ricerfkie rzemięfło dofkonále GórnDworz G3v, G5, G6, N3, L12v, Mm6v (9); BudBib b3; BiałKaz H2; A iuż go [słowieńskiego języka] teraz práwie nikt dofkonále nie rozumie. SkarJedn 360; KochPs 74; trzy pary tylko ftrzy náydowáli/ Którzy fye dofkonále z łobą miłowáli PudłFr 64; Calep 65b; Bo gdzież ktore księgi álbo náuká zaráz ták dofkonále fie wylęglá/ áby potomny wiek czego przydáć nie nálał? GostGospSieb +4v; LatHar 348, 595, 662; pierwey fię z tym światem rozftał/ niż fię był z nim iákmiarz dofkonále obeznał WysKaz 2; A to ták dofkonále białyngłowam w práwięch Polfkich opátrzone ief: że choćby bánnicia ná mężá przyfąpiłá/ [...] żóny nie trácą opráwy fwyéy. SarnStat 1270; SkarKaz 276b; Twe włafności [królu] kto zduża [= zdoła] fpięwać dofkonále? SzarzRyt C2v.*

W połączeniach szeregowych (2): gdyż w innych rzeczách [ci szaleni żebracy] dofkonále z rozumem wielkim rzádnie á ffortunnie póftępią. BielKron 260v; WuifudConf 213v.

Zwroty: »doskonało czynić« (1): Rotundo, Okrągło czynię. Et Metaphor. Doskonało czynię. Mącz. 358d.

»żyć doskonale« (1): Bo dobrá/ ná trzy częfci mądrzy rofpifuią/ Iedné w vmyfle/ drugie w cíele wkázuią: Trzećie z ftrony przychodzą/ co fczęfciém zowiemy: Wfzytkich trzebá/ iefli żyć dofkonále chcemy. KochDz 105.

Szeregi: »dobrze a doskonale« (1): Bo kto ief z Medyków/ coby ie [lekarstwa] dobrze á dofkonále ofądzić/ álbo [...] do náтуры przyftołowác mogł? Oczko 2.

»doskonale, (i) dostatecznie« (2): Mącz 196a; żebyście [...] o łobie nie trzymali/ żebyście iuż dofkonále y doftátecznie wfzyfkiego dofzli: wfzyfko vmieli/ y wfzyfko rozumieli. CzechRozm A3v.

»porządnie i doskonale« (1): Boby to y bez kóftu y pracey wiefłzey nie mogło być wfzytki błędy co ich ief w Wędzidle X. K. nie tykáiąc Kátholiki wfzytkiey Rzymfkiey: porządnie y dofkonále pokázác CzechEp 105.

»dobrze, szeroko i doskonale« (1): ten ktoremu przodkowác z pracą teraz przyfzło/ dobrze fzerzey y dofkonáleby to był podał. GostGospSieb +4v.

a. *W sensie religijnym: cnotliwie, święcie, sprawiedliwie, zgodnie z wolą Bożą, na sposób boski; perfecte Vulg, SarnStat (48) : a taką my myłóć wlyey abich cya dofskonalye myłowac mogl ij cyebye sya bac. BierRaj 16v; a uolą bożą [Maryja] dofskonaley uypelnyła nysz patryarchouye PatKaz II 77v, 54; PatKaz III 96; Boć zajfté ledwie który człowiek może się dofskonáléi modlić/ nisz ta niewiafta MurzNT 78v; KrowObr 138; Bog ográniczył ciemnołci/ á wšytkich rzeczy dofskonále swiadom [et omni fini ipse inquirens (marg) et omni perfectioni, quam ipse inquirat (-); Vulg: et universorum finem ipse considerat] BibRadz Iob 28/3; BiałKat 126; iż iednák oni [Grekowie] dofskonále thę Swiętość fprawuią KuczbKat 125; iże ludzie nigdy nie mogą być tak świętobliwi/ áni dofskonále práwi [nihil in rebus humanis adeo sanctum esse et syncerum]/ áby się zgoła żadnego wyftępku nigdy dopuścić nie mieli ModrzBaz 6; [dusze oczyszcione] záraz do niebá idą y iásnie pátrzą na Bogá w Troycy iednego/ tak iáko ieft. Acz wedle roznych zasług ieden dofskonaley nizli drugi. SkarJedn 273; Reguły dofskonále bárzo chował SkarŻyw 411, A5, 3, 27, 160; [Chrystus] będąc łam dofskonále poświęcony/ y inšzych poświęćac może. NiemObr 102, 111; Lecz bym też nadofskonaley niepewny y krotki wiek żywotá mego prowadził [...] rátoy mię w onę ofstáteczną godzinę śmierci moiey LatHar 643; y onże [św. Jan Chrzciciel] vprzedzi go w Duchu y file Eliafzowey/ [...] áby przygotował Pánu lud dofskonále przyprawiony [parare Domino plebem perfectam Vulg Luc 1/17]. LatHar 686, 21, 26, 204, 243, 619 (10); prošimy was [...] áby iákoście wzięli od nas/ iáko fię maćie fprawowác/ y Bogu fię podobác/ iákoż fię y fprawuiećie ábyście fię tym dofskonaley fprawowali [ut abundetis magis]. WujNT 1.Thess 4/1, s. 582, 611, 1.Petri 1/13; iż Bog fprawcá pokoiu niemoże bydź dofskonále chwalon/ ieno w pokoiu [quod non nisi in pace pacis opifex Deus perfecte coli valeat JanStat 842] SarnStat 4, 424 [2 r.], 1067; SiebRozmyśl L; SkarKaz 316b.*

W charakterystycznych połączeniach: doskonale chować (reguły, ustawy zakonne) (2), być chwalonym (4), miłować (4), modlić się, opatrzeć, poświęcony, prawy, sprawować (się) (2), uczcić, uwielbić, (wy)pełnić (3).

Zwroty: »doskonale (u)czynić« [szyk zmienny] (2): SkarKaz 312a; Co iefzcie dofskonaley w nowym zakonie przez namilšzego Syná fwego/ Páná y Bogá náfzego vczynił SkarKazSej 697a.

»żyć doskonale« [szyk zmienny] (2): SkarŻyw 570; (marg) Żywot zakonniczy zá czałow Apoftołfkich. (-) [...] Iákie życie nie było pošpolite wšytkich Chrzešćijánow: ále tylko tych/ ktorzy chćieli żyć dofskonaley. WujNT 411.

Szeregi: »doskonale i dobrze« [szyk 1 : 1] (2): Wkłaftorze onym przebył trzy látá/ chcąc dofskonaley y lepiej żyć/ nizli oni iego bráćia SkarŻyw 570; SkarKaz 312a.

»dostatecznie i doskonale« (1): złączáiac fłábe bárzo nagrody moie/ z [...] grzechy dofyć czyniącá bárzo doftátecznie y dofskonále męką twoią. LatHar 146.

»obficie i doskonale« (1): aby wšytek košćioł obficie y dofskonále obdárzył dobrodzieyftwy fwemi. BibRadz II 108 marg.

»szczyrze, (i) doskonale (i statecznie)« (2): NiemObr 35; áby to/ czym fię ciálu/ Ńwiátu/ y czártu fłużyło/ fzczyrze/ dofskonále y ftátecznie ná chwałę fię twoię obroćilo. LatHar 147.

»znacznie i doskonale« (1): Tey [Maryji] Pan Bog [...] wielkie rzeczy fpráwił: [...] w chwale/ nád wšytkie wybráne Boże/ znáćniey y dofskonaley iey vdzieloney. LatHar 476.

»dobrze, właśnie i doskonale« (1): że też nikt/ by się miał za namędrszego: [...] [nie może] nam lepiej/ właśnie y doskonaley Bogá opisać y oznaymić: nád to/ niż się on sam/ y syn iego potym oznaymił. *CzechEp* 117.

b. *Skutecznie (o lekach i leczeniu)* (2) : á tego się napijay/ abowiem vrynę y rzeczy przyrodzone paniam wywodzi doskonale *FalZioł* I 44d; tedy doskonale nic łtánowić/ áni do vzywánia ták łtátecznie podać się niemogło: áby [...] w onychże łamych rzeczách/ odmianá/ á różny do vzywánia [*lekarstw*] łpofob/ nie mńiał być łzukan. *Oczko* 2.

2. *Całkowicie, zupełnie, doszczętnie, do końca, kompletnie, bez reszty, absolutnie, idealnie; pewnie, na pewno, z całą pewnością, bezwzględnie; ad umbilicum, ad unguem, definite Mącz; integre, solide Calep* (41) : a raczy datz mnie grzéłńému/ iżebych [...] tobie ciało ij ducha pod motz twoię doskonale poddál. *OpecŻyw* 72v, 188; ktori [*cyrkuł czarnej barwy*] gdi się vkaże po zielonym *Circule* [...] Tedy taki doskonale łpalenie znamionuie. *FalZioł* V 8; ktora [*krew*] gdy będzie do łercza połana tam się więc doskonale dołtawa *GlabGad* E5; Iż *Kryłtus* [...] może doskonale zbáwić thy/ ktorzy przezeń idą do Bogá *KrowObr* 213, 181, 181v [3 r.]; *Leop* 4.*Esdr* 12/8; *BielKron* 362v; *Mącz* 128a; *GórnDworz* Gg8; Thrzeći obyczay łpolecźności náłzey s *Kryłtušem*/ [...] kiedy iuż doskonale on złościwy człowiek łtary zepłowan bywa *GrzegŚm* 36; Pierwłzy (człęk) nie poznał iey [*światłości boskiej*] doskonale [*non perfecit primus scire illam*] *BudBib Eccli* 24/32 [38]; Ták mu doskonale ten grzech/ przez *Moyżelzá*/ [...] odpułzczony był: iłz go Pan Bog/ nic niepomińc ná przełzły wyłtępek iego/ naywłzłzym káplánem [...] pomázác kazał *SkarŻyw* 491; Pod ktorym Antychrestem, rzeczy przed tym opowiedziáne doskonale się wypełnią. *CzechEp* [398]; *Calep* 989b; że y ná tych ziemłkich niłkościách/ wielu rzeczóm wiárę dáielz/ ktorych [...] nigdy [...] doskonale rozumem nie ogárniełz *LatHar* 381; Potrzećie/ áby y dyabeł sam doznał tego/ żeś iuż doskonale od niego odłtąpił. *LatHar* 579, 44, 132, 148, 358, 501; y dáć co leplzszego z máietności łwoich/ y wracác w czwor náob zle nábyte/ to dopiero doskonale gładzi grzechy. *WujNT* 275, 664; *SkarKaz* 420a, 488a.

Zwrot: »doskonale (u)czynić« = *wykon(yw)ac* (3): oczyściaymy się ze włfelákiego pokálánia ciála y Duchá/ doskonale czyniac poświáćenie w boiáźni Bożey [*perficientes sanctificationem in timore Dei*]. *Leop* 2.*Cor* 7/1; *BibRadz* I 391 marg; *BiałKat* 281.

Wyrażenie: »doskonale zupełny« (1): Y ieden Duch S. doskonale zupełny/ doskonale żywot/ żywiących *BiałKat* b4v.

Szeregi: »doskonale i praw(dziw)ie« [*szyk 1 : 1*] (2): A zátym doskonale y prawdziwie vwierzyli. Iż przez Fránciłłká łkáźeni być mieli. *KrowObr* 144v; *LeovPrzep* H4.

»zupełnie, (i, a) doskonale« [*szyk 4 : 2*] (6): Ad umbilicum ducere proverbium, Skończyć doskonale á zupełnie ktorą rzecz wypráwić. *Mącz* 501d, 503c; A ták łiodmego roku [*koń*] zupełnie y doskonale [*zęby*] miewa. *SienLek* 188; *NiemObr* 70; *LatHar* 142, 156.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Perfecte, Adver Doskonále/ Zupełnie/ Práwie yáko ma być. *Mącz* 116a, 172a, 401a; Absolute, perfecte. – Doskonale. *Calep* 9a, 29b, 779a.

Synonimy: **1.** *czyście, dobrze, dostatecznie, porządnie, wybornie, znakomicie; a. cnotliwie, dobrze, dostatecznie, poboźnie, sprawiedliwie, właśnie, znacznie; 2. cale, czyście, dostatecznie, gruntownie, koniecznie, pewnie, prawdziwie, szczyrze, zupełnie.*

Cf DOKONALE, NIEDOSKONALE

BC